

Valvontaosasto

johtaja Samy Gardemeister

Eduskunnan hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

Asiantuntijalausuntopyyntö asiassa VNS 6/2025vp, hallintovaliokunta 17.2.2026 klo 12.15

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Yleistä

Tulliin kokonaisturvallisuuskäsite kattaa laaja-alaisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan, turvallisuus ja vaarattomuustoimet, yritysten kilpailukyvyyn varmistamisen, oikea-aikaisen veronkannon, ulkomaankaupan edistämisen sekä kauppapolitiikan täytäntöönpanon. Tulli on myös ainoa viranomainen, joka on läsnä kaikilla Suomen rajanylityspaikoilla ja valvoo kaikkia rajat ylittäviä liikennevirtoja. Tullilla on kyky ja toimivalta valvoa kaikkea Suomen rajat ylittävää liikennettä riippumatta siitä, onko kyseessä Suomeen saapuva tai Suomesta poistuva niin sanottu kolmasmaaliikenne vai Euroopan Unionin sisäliikenne. Tullipalveluita tarjotaan laaja-alaisesti laillisesti toimiville yrityksille ja kansalaisille uuden Tullin strategian mukaisesti.

Tullin näkemyksen mukaan Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta on asiakirjana hyvä, ajankohtainen ja erittäin tarpeellinen. Selonteossa kuvataan tiiviisti ja asianmukaisesti sisäiseen turvallisuuteen kytkeytyvän toimintaympäristön luonnetta ja keskeisiä muutosvoimia. Tulli pitää hyvänä sitä, että selonteossa tunnistetaan tarve tarkastella sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden kysymyksiä ja ilmiöitä osin toisiinsa kytkeytyvinä ja limittäin asettuvina kokonaisuuksina. Tulli tunnistaa selonteossa useita osatekijöitä, joilla on välitön tai välillinen liityntäpinta Tullin toimintaan ja joiden osalta tulevaisuuden kehitysnäkymiin vaikuttaa merkittävästi se, miten Tulli kykenee hoitamaan sille osoitetut ja sen toimivaltaan kuuluvat tehtävät.

Tulli tarkastelee tätä selontekoa ja siinä esitettyjä sisäisen turvallisuuden kysymyksiä laaja-alaisesti niiden tullivalvonnallisten ja rikostorjunnallisten havaintojen, kokemusten ja tilastojen valossa, joita Tullille kertyy sen hoitaessa ydintehtäviään ja toimeenpannessa sekä valvoessa yhteensä 11 ministeriön hallinnonalaan kuuluvaa lainsäädäntöä.

Tiivistetysti voidaan todeta, että toimintaympäristön muutokset ovat Tullin toiminnassa havaittavissa useina realisoituneina uhkina, tarpeena muuttaa nopeasti toiminnan painopistettä, kansainvälisen logistiikan ja toimitusketjujen ennustettavuuden heikkenemisenä, rikollisuuden nopeana kansainvälistymisenä, ammattimaistumisena ja koventumisena sekä muutoksina ja merkittävänä kasvuna niin rikostorjunnan vaikuttavuuden, huumausaineiden takavarikoiden ja takaisin saadun rikoshyödyn osalta.

Vuonna 2025 Tullin rikostorjunnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus oli merkittävä, yhteensä 82 miljoonaa. Tästä suurin osa, 54 miljoonaa, muodostui takaisin saadusta rikoshyödystä. Hyvä tulos kertoo Tullin onnistuneesta panostamisesta talousrikosten torjuntaan, rikoshyödyn takaisinsaantiin sekä valvontatyönsä kohdentamiseen. Huumausaineita takavarikoitiin ennätysmäärä, 2574 kiloa mikä on yli 500 kiloa enemmän kuin edellisenä vuonna ja verkossa toteutettu rikostorjunnan operatiivinen toiminta on ollut tehokasta.

Muuttunut turvallisuusympäristön muutos korostaa myös kansainvälisen yhteistyön merkitystä. EU:n tulliliiton merkitys EU:n ja Suomensisäisen turvallisuuden takaajana on merkittävä. Tullien yhteinen ulkorajariskianalyysi ja kohdevalinta tavaraliikenteen osalta varmistaa rikollisuuden, turvallisuuden ja vaarattomuuden torjunnan. Tulli varmistaa myös omalla tulliselvitys- ja tullivalvontatoimillaan NATO -joukkojen ja kaluston maahan tulon ja poistumisen sekä kansallisten rajoitusten valvonnan osana Suomen Naton isäntämaantuen velvollisuuksia.

Järjestäytynyt rikollisuus

Järjestäytynyt rikollisuus on Tullin havaintojen mukaan muuttanut muotoaan voimakkaasti viime aikoina. Se on alati muuttuva, entistä kansainvälisempää ja se omaksuu jatkuvasti kovempia keinoja. Laittomassa ulkomaankaupassa ja salakuljetuksessa on entistä vahvemmin mukana ulkomaisia toimijoita ja näiden ulkomaisten toimijoiden rooli ja vaikutusvalta ulottuu yhä syvemmälle Suomeen. Siinä missä aikaisemmin ulkomaiset rikollisryhmittymät toimivat lähinnä laittomien aineiden myyjinä ja jossain määrin rajanylitysvaiheessa kuljettajina tai kuriireina, niin nykyisin ulkomaiset toimijat vastaavat usein laittomien aineiden vastaanottamisesta ja ensimmäisten vaiheiden levittämisestä Suomessa. Koventumisesta ja ammattimaistumisesta yhtenä keskeisenä merkinä on lisääntyneet ”rip-off” tapaukset, joissa Suomeen varta vasten rikoksen toteuttamista varten saapuva, kyseiseen rikollisten omaksumaan toimintamalliin erikoistunut ryhmä, suorittaa esimerkiksi huumausaineiden noudon suljetulta ja vartioidulta satama-alueelta kuljetusyksiköistä riskeistä ja vahingoista välittämättä ja poistuu heti tehtävän suoritettuaan maasta. Toiminta on pitkälle organisoitua, erittäin ammattimaista ja siitä vastaavat osin samat kansainväliset organisaatiot, jotka omaavat toisaalla Euroopan unionin jäsenvaltioissa paikoin erittäin vahvan aseman ja muodostavat sisäiselle turvallisuudelle merkittävän uhkan.

Tullirikollisuus on myös edelleenkin varsin vahvasti kytkeytynyt ja ankkuroitunut laillisen logistiikan ja liiketoiminnan rakenteisiin. Joko kiinteästi ja aktiivisesti mukana olemalla tai välillisesti niitä hyödyntäen varsinaisten laillista liiketoimintaa harjoittavien toimijoiden tietämättä (esimerkiksi volyymiltaan mittava huumausaineiden maahantuonti posti- ja pikarahtiliikenteen välityksellä, tai suurien laillisissa lastissa olevien kuljetusyksiköiden hyödyntäminen laittomien huumausaineiden maahantuonnissa).

Järjestäytyneet rikollisryhmät vastaavat merkittävältä osin huumausaineisiin liittyvästä kaupasta Suomessa, joskin on myös huomattava, että järjestäytyneen rikollisuuden toimijat käyttävät taitavasti hyväkseen yksittäisiä rikollisia esimerkiksi huumausaineiden hankkijoina, virtuaalivaluutan osajina, huumausaineiden vastaanottajina ja velanperijöinä. Näin muodostuu tosiallisesti järjestäytyneen rikollisuuden verkostoja, jotka on vaikea havaita ja joissa osalliset eivät perinteisessä muodossa tunne toisiaan. Näissä löyhissä ryhmissä on havaintojen mukaan myös kasvanut viranomaisiin kohdistuvan väkivallan vaara, koska toimijoiden paine tehtävien suorittamiseen on kova ja harkinta seuraamusten osalta ei ole kovin vakaa.

Satamien ja kuljetusketjujen turvallisuudesta

Logistiikan ja laillisen liiketoiminnan rakenteisiin liittyy keskeisesti myös satamat ja satamaturvallisuus, minkä ylläpitämisessä ja kehittämisessä Tullilla on keskeinen rooli. Tämä rooli on tunnustettu mm. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta ja toimenpideohjelmasta vuosille 2025-2030. Satamien ollessa elimellinen osa Suomen kriittistä infrastruktuuria, on satamaturvallisuudella suora vaikutus paitsi kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen, niin myös yhteiskunnan toimintaan, huoltovarmuuteen ja varautumiseen. PTR -yhteistyössä on sovittu, että Tulli vastaa painopisteteemasta ”satamien kautta tapahtuvasta rikollisesta toiminnasta ja vaikuttamisesta” niin operatiivisesti kuin strategisestikin.

Satamat ovat yksi Tullin toiminnan keskeisistä painopistealueista Tullin strategian mukaisesti. Suomen ulkomaankaupasta 95% kulkee meritse ja näin ollen meriliikenteen ja satamien turvallisuus ja häiriötön toiminta sekä kansainväliseen kauppaan kytkeytyvien suomalaisten yritysten kilpailuedellytysten turvaaminen on yhteiskunnan toimivuuden ja huoltovarmuuden kannalta kriittisen tärkeää. Tullin johdolla tehtävillä satamaturvallisuutta vahvistavilla toimilla on suoria myönteisiä vaikutuksia myös kykyyn torjua muita satamien turvallisuuteen ja laajemmin yhteiskuntaan kohdistuvia uhkia. Edelleen satamaturvallisuuden osalta tehtävät toimet ovat olennainen osa varautumista ja yhteiskunnan kriittisten toimintojen ylläpitoa sekä suojaamista.

Suomi on kiinteä osa globaaleja toimitusketjuja ja kansainvälistä logistiikkaa. Suomalainen yhteiskunta on hyvin pitkälle riippuvainen tuonnista ja viennistä. Näiden sujuvuudella on suora vaikutus arjessa koettuun turvallisuudentunteeseen ja yhteiskunnan toimivuuteen. Tullin toteuttamalla tehokkaalla ja hyvin toteutetulla rajat ylittävien tavaravirtojen ja logistiikkaan liittyvien toimijoiden valvonnalla kyetään vaikuttamaan merkittävästi rikollisten kykyyn hyödyntää laillisia liikennevirtoja laittomaan toimintaan. Pienikin häiriö merenkulussa Itämerellä voi olla laaja-alaiset vaikutukset tuontiin ja vientiin sekä yhteiskuntamme toimintaan. Tulli pitääkin erittäin hyvänä sitä, että selonteossa tunnistetaan selkeästi tarve turvata satamien häiriötön toiminta sekä Tullin suorituskyky tavaraturvallisuuden ja huoltovarmuuden varmistajana takaamalla sille riittävät tiedonsaantimahdollisuudet ja toimivaltuudet. On myös tärkeää varmistaa laaja-alaisilla yhteiskunnallisilla toimilla, että Suomen maine turvallisena ja investointeja houkuttelevana maana säilyy globaalissa kaupankäynnissä. Viime aikoina on tullut Tullin suorittamassa tutkinnassa esiin huolestuttavia huumausainerikollisuuden piirteitä missä järjestäytynyt rikollisuus on käyttänyt hyödykseen tätä maamme mainetta.

Satamien turvallisuuden kehittämiseen ja kansainvälisten kuljetusketjujen häiriöttömään turvaamiseen tarvitaan laaja-alaista yhteistyötä, niin viranomaisten kuin yksityisten yhdistysten ja yritysten kanssa. Tulli tekeekin laajasti yhteistyötä yritysten kanssa julkisen ja yksityisten sektorin kumppanuuksien (PPP) ja yhteistyömuistion (MOU) kautta.

Tulli pitää erittäin hyvänä myös sitä, että selonteossa tunnistetaan viranomaisten tarve kyetä jatkossa entistä paremmin ymmärtää laajoja kansainvälisiä kehityskulkuja sekä ennakoida niiden vaikutuksia. Tulli on kansainvälisen logistiikan, globaalien toimitusketjujen sekä tavarakaupan asiantuntijaorganisaatio. Tulli tuottaa kattavasti tilastoja ja analysoitua tietoa Suomen kannalta kriittisistä rajat ylittävistä liikenne- ja tavaravirroista sekä rajat ylittävästä kansainvälisestä rikollisuudesta ja rikollisista ilmiöistä. Tullin tiedonhankinta-, analyysi- sekä rikostorjunnallisiakyvykkyksiä ylläpitämällä ja vahvistamalla kyetään

luomaan selkeää lisäarvoa ennakoivaan sisäiseen turvallisuuteen ja sen ylläpitämiseen tähtäävään viranomaistoimintaan.

Toimivaltuuksien kehittämisestä

Tulli pitää erittäin hyvänä sitä, että selonteossa tunnistetaan tarve tehostaa myös Euroopan unionin sisäliikenteen valvontaa. Tässä keskustelussa on tärkeää tunnistaa PTR -viranomaisten päävastuut ja toisiaan tukevat roolit sekä tehtävät. Tilanteen vaativia toimenpiteitä tulee tarkastella hyvin toimivalta PTR -yhteistoimintapohjalta niin toimivaltuus- kuin resurssien kohdentamisen osalta. Sisäliikenteeseen liittyy Tullin havaintojen mukaan merkittäviä uhkia, joiden torjuminen kuuluu Tullin toimivaltaan. Tulli pitää erinomaisena huomiota sitä, että Tullin suorituskykyä tulisi parantaa muuttuneessa turvallisuustilanteessa, erityisesti satamissa ja muilla maahantulopaikoilla. Näin toimimalla kyetään tehostamaan Tullin nykyisinkin toteuttamaa sisäliikenteen valvontaa.

Erityisesti ulkomailta Suomeen suuntautuvan vakavan rikollisuuden torjunnassa on tarpeen kehittää toimivaltuuksia erityisesti uhkaa koskevaan tiedonhankintaan, koska nykyinen lainsäädäntö, jossa puututaan vain jo tapahtumassa olevaan rikokseen tai selvitetään jo tapahtunutta rikosta, ei ole kustannuksiltaan tehokasta eikä myöskään riittävästi tuota sisäistä turvallisuutta. Lisäksi tehokkaan varautumisen ja yhteiskunnan häiriötilanteiden hoitamiseen tarvitaan uusia toimivaltuuksia. Näiden toimivaltuuksien kehittämisessä on olennaista mm se, että se tehdään symmetriassa PTR rikostorjuntaviranomaisten kesken, jolloin eri viranomaisten omat toiminta- ja osaamisalueet saadaan täysimääräisesti hyödynnettyä. Tulli onkin laatinut laajan lainsäädäntöohjelman niin normaalioloihin kuin häiriö- ja poikkeusoloja varten ja näiden muutosten edistämiseksi neuvotellaan erityisesti valtiovarainministeriön kanssa.

Kuten selonteossa todetaan selkeästi tulee Tullin suorituskyky turvata tavaraturvallisuuden ja huoltovarmuuden varmistajana takaamalla Tullille riittävät tiedonsaantimahdollisuudet ja tarpeelliset toimivaltuudet.

Rikosprosessin kehittäminen

Rikosprosessin ja esitutkintaviranomaisten toimintaa koskevan lainsäädännön kehittäminen on tärkeä tavoite, koska viranomaisten resurssien kohdentaminen oikeaan ja vaikuttavaan toimintaan on erityisen tärkeää. Lähtökohtana tulee olla nykyinen PTR -yhteistyökehikko missä viranomaisten päävastuiden sekä toisiaan tukevien päällekkäisten toimivaltuuksien kehittämisen kautta Suomen sisäinen turvallisuus vahvistuu entisestään.

Samalla on myös Tullin näkemyksen mukaan keskeistä kehittää sääntelyä siten, että rikosprosessi ei ole ainoa toimintamalli kaikissa tapauksissa. Tässä hallinnollisen torjunnan kehittämisessä on tärkeä nähdä, että sisäinen turvallisuus muodostuu pienistä kokonaisuuksista, joita monesti ovat yksittäisen asianomistajan oikeuksien turvaaminen, koska tämä yksittäisen kansalaisten luottamus oikeusjärjestelmään muodostaa koko sisäisen turvallisuuden perustan.

Sisäisen turvallisuuden pitkäjänteinen kehittäminen

Tulli pitää erinomaisena sitä, että selonteossa tunnistetaan tarve sisäisen turvallisuuden pitkäjänteiselle kehittämiselle. Nopeasti muuttuvassa ja alati vaativammassa toimintaympäristössä viranomaisilta edellytetään kykyä kehittää ja mukauttaa omaa toimintaansa pitkäjänteisesti.

Rahoituspohjaan liittyvä näköalattomuus ja budjettiepävarmuus luovat viranomaisille kuitenkin merkittävän haasteen ja osin estävät sellaisten kehitystoimien käynnistämisen ja edistämisen, joiden voidaan katsoa olevan välttämättömiä suorituskyvyn ylläpitämiseksi. Hyvin usein viranomaiset pystyvät jollain tavalla suoriutumaan kehityshankkeista ja parantamaan toimintakykyään, mutta kehitystoimen ylläpito tuottaa merkittäviä ongelmia rahoituspohjan nopeiden vaihteluiden vuoksi. Lisäksi entistä paremmin on syytä huomioida viranomaisten yhteiset kehityshankkeet sekä kilpailutukset ja niiden kansallinen rahoitus, koska se on toimintamallina hyvin kustannustehokas sekä samalla luontevasti koordinoi eri viranomaisten tarpeita ja kehityshankkeita.

Tässä yhteydessä Tulli haluaa vielä lopuksi kiinnittää valiokunnan huomiota siihen, että ylivaalikautisia voimavaroihin liittyviä tarpeita tunnistettaessa on huomioitu vain Poliisin ja Rajavartiolaitoksen indeksitarkistuksen tarpeet. Tulli on yksi keskeinen Suomen sisäisen turvallisuuden viranomainen laajalla tehtäväkentällään. Tullin näkemyksen mukaan kyseiset tarkistukset tulee huomioida myös Tullin osalta, jotta Tulli voi kehittää omaa laaja-alaista toimintaansa pitkäjänteisesti turvaten EU:n ja Suomen sisäistä turvallisuutta, yritysten kilpailukykyä, varautumista sekä huoltovarmuutta, kriittisen infrastruktuurin suojaamista sekä ulkomaankauppaa.

Samy Gardemeister

johtaja

Jakelu Eduskunnan hallintovaliokunta sähköisesti

